MA 1st Semester Examination, 2010

SANSKRIT

PAPER—SAN-102

Full Marks : 40

Time : 2 hours

The figures in the right-hand margin indicate marks

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable

Illustrate the answers wherever necessary

1. ऋग्वेदस्य प्राथम्येऽपि यजुर्वेदस्यादौ व्याख्यानस्य कारणं सायणाचार्यदिशा प्रतिपाद्यताम् । 10

अथवा

मन्त्रभागस्य प्रामाण्यं पूर्वोत्तरपक्षपुरस्सरं सायणदिशा प्रतिपाद्यताम् ।

2. उपनिषच्छब्दस्य कोऽर्थः ? उपनिषच्छब्देन कथं ग्रन्थस्य ग्रहणं भवति ? कठोपनिषदि नचिकेतसा प्रार्थितस्य तृतीयवरस्वरूपं विचार्यताम् । 2 + 2 + 6

अथवा

अधोलिखितेषु कश्चित् द्वयोः देवनागरीलिपिं व्यवहृत्य संस्कृतभाषया सप्रसङ्गव्याख्यां कुरुत — 5 × 2

(*a*) न वित्तेन तर्पणीयो मनुष्यो
लप्स्यामहे वित्तमद्राक्ष्म चेत् त्वा ।
जीविस्यामो यावदीशिष्यसि त्वं
वरस्तु मे वरणीयः स एव ॥

(*b*) श्रेयश्च प्रेयश्च मनुस्यमेतस्तौ
सम्परीत्य विविनक्ति धीरः ।
श्रेयो हि धीरोऽभिप्रेयसो वृणीते
प्रेयो मन्दो योगक्षेमानुवृणीते ॥

(*c*) आशाप्रतीक्षे सङ्गतं सूनृतां चेष्टा-
पूर्ते पुत्रपशूँश्च सर्वान् ।
एतद् वृङ्क्ते पुरुषस्याल्पमेधसो
यस्यानश्नन् वसति ब्राह्मणो गृहे ।

3. अधोलिखितेषु निरुक्तपंक्तिषु किमपि <u>द्वयं</u> यास्कदिशा व्याख्यायताम्— 7×2

(*i*) व्याप्तिमत्वात् तु शब्दस्य।

(*ii*) उच्चावचेस्वर्थेषु निपतन्ति इति निपाताः।

(*iii*) ते निगन्तव एव सन्तो निगमनात् निघण्टव उच्यन्ते।

(*iv*) भावप्रधानमाख्यातम्! सत्वप्रधानानि नामानि।

4. यास्काचार्यमनुसृत्य अधोलिखितेषु कस्यापि पदद्वितयस्य निर्वचनं <u>देवनागरीलिपिं</u> व्यवहृत्य संस्कृतभाषया क्रियताम्— 2×3

जातवेदस्, आदित्यः, समुद्रः, मेघः।